

Din viața economico-socială și culturală a etniei germane

Inst. Mihaela Zamfir

După cum se știe, în anul 1552 turcii au cucerit Timișoara, iar Banatul de azi a ajuns sub ocupație otomană. La 31 august 1716, cetatea Timișoarei a fost înconjurată de trupele împăratești ale prințului Eugeniu de Savoya, iar la 12 octombrie 1716 turcii au capitulat. Banatul fusese ocupat de turci timp de 164 ani, timp în care pământul a fost mai puțin lucrat, devenind mlăștinos și fără oameni dornici de a-l revigora. După eliberarea de sub ocupația turcească, a fost nevoie de o politică sistematică de popularizare, de un sistem de colonizare. De acest lucru s-a ocupat administrația imperială.

Primul val de emigrare înspre Banat a fost în 1722-1726, al doilea între anii 1763-1762, iar al treilea între 1782-1787. Emigranții au început să-și construiască sate, cuprinzând case, biserici, școli. Au făcut din terenurile mlăștinoase „camera cu cereale a Europei”, cu toate că s-au luptat cu bolile necruțătoare ale timpului respectiv și cu imensul dor de casă.

În localitatea Variaș primele 50 familii au venit în anul 1786 din Periam, ca mai târziu să se adauge germani veniți din Gotlob și Biled. Unii s-au stabilit „în case goale, alții au stat cu chirie la sârbi sau români”, după afirmațiile profesorului Tittenhofer din monografia al cărei autor este.

La început germanii au muncit foarte mult, având permanent grija zilei de mâine, nerămânându-le timp și pentru distracție. Între anii 1875-1885 viața a devenit mai suportabilă, până în 1900 Variașul devenind o localitate înfloritoare. Această evoluție pozitivă s-a datorat și terenului fertil, bun pentru agricultură. Acest trend economic ascendent a fost jalonat de următoarele realizări locale: canalul pentru desecarea terenului mlăștinos (1847), moara cu abur (1868), moara de vânt (1880), calea ferată Variaș-Periam (1888-1889). Ocupațiile de bază ale șvabilor varieșeni au fost cultura cerealelor, creșterea animalelor, pomicultura și viticultura. Cultura predominantă a fost cea a grâului, urmată de cultura porumbului. Disponând de recolte bune de cereale, șvabii varieșeni creșteau și animale: porci și vaci. Cerealele recoltate erau folosite integral: semințele pentru hrana animalelor, tuleii pentru vaci,

iar ciocălăii la încălzit și pentru gătitul alimentelor. Zona Variașului a făcut parte la începutul secolului al XX-lea, din zona numită „Grânarul Europei centrale”. Pe lângă cereale, șvabii din Variaș mai cultivau: tutun, sfeclă de zahăr, trifoi, cartof (fiind renumiți pentru producțiile record de cartofi). Valorificarea produselor se realiza la piața din Lovrin, unde se făceau și schimburi de produse. La munca câmpului și pentru transportarea produselor, era utilizat ca animal de tracțiune, calul. Șvabii erau preocupați să-și perfecționeze metodele de lucru și pentru introducerea unor noi mijloace de muncă în agricultură, care să le ușureze munca și să le crească productivitatea. În 1897 au folosit primul plug de îngropat și prima semănătoare, după cum aflăm din însemnările lăsate de Anton Anton. Prima mașină de recoltat a fost achiziționată în 1903, iar primul tractor după primul război mondial. Producția de lapte era și ea judicios folosită, realizându-se o „gospodărie a laptelui”, care asigura valorificarea lui integrală: pentru o fabrică de unt, pentru alimentația oamenilor și a animalelor și ca îngrășământ pentru pământ. Pentru măcinarea cerealelor, s-a utilizat la început o moară de apă ce exista pe Mureș, din 1797 au construit o moară cu piatră și apoi o moară cu abur. Șvabii erau buni comercianți, ca de pildă familia Elsner și Gyork, care aveau deschise cafenele, restaurante și măcelării. Erau de asemenea buni constructori: zidarul Wolf și constructorul de mori Ficker. Deoarece stația de colectare a cerealelor se afla tocmai la Cenad, transportul produselor se făcea cu mare greutate, cu ajutorul căruțelor, care puteau fi ușor jefuite. După 1890, transportul produselor spre centrele de colectare care erau în număr de cinci, a fost ușurată datorită construirii căii ferate. În 1876 s-a înființat prima formă de economisire a banilor populației: „Asociația de economisire și întrajutorare”. Prima bancă a fost înființată de doctorul Johan Kern: „Banca populară A.G.”, în anul 1895. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, meseriile se diversifică, existând meseriași care se numeau „profesioniști”, aceștia fiind încurajați, prin scutirea de la plata impozitului pe timp de 6 ani. Iată câteva din profesiile care existau în Variaș: ospătari (la hotelul „Radl”, restaurantul „Engelman”), măcelari, brutari, cofetari, sudori (Wagner), constructori.

Dacă în primii ani după colonizare, șvabii varieșeni au fost preocupați cu precădere de asigurarea mijloacelor de subzistență, luptând pentru îmblânzirea naturii potrivnice, cu timpul ei vor dovedi interes și pentru latura spirituală a vieții. În anul 1817 a fost sfințită casa parohială, iar în 27 iunie 1821 biserica cu hramul Sfântului Ladislau, dată când s-a organizat și primul „Kerwei”. Mai târziu Kerweiul a fost mutat în prima duminică după ziua morților, în 1836 s-a ridicat o cruce în fața bisericii, iar în 1855 capela din cimitir.

Kerweiul era în același timp ziua musafirilor din satele vecine, a neamurilor și a camarazilor de război. La sărbătoare participau tineri și bătrâni, fiind considerat un eveniment deosebit în viața localității. Cu mult timp înainte de data stabilită, femeile aveau foarte mult

de lucru, atât la curățenia casei, cât și la bucătărie. În ziua de Kerwei”, totul trebuia să fie „strălucitor de strălucitor” și masa pregătită cu toate bunătățile. Dacă exista în casă și o fată, erau griji suplimentare, generate de ținuta acesteia. Organizarea manifestării era atributul tinerilor care făceau parte din „Societatea de Kerwei”, în fruntea căreia se aflau primul și al doilea băiat, numiți „bani”. Aceștia erau responsabili și cu problemele financiare. Băieții erau obligați să-și găsească câte o fată care să le pregătească pălăria de Kerwei (cu flori, fontite, oglinzi). Fata care împodobea pălăria era privită cu mare curiozitate, deoarece se presupunea că între cei doi ar exista și legături sentimentale. Pălăria era adusă de un băiețel care primea o recompensă pentru serviciul făcut.

Locul festivității de Kerwei era în fața Căminului Cultural și consta în organizarea unei licitații pentru buchetul, pălăria și baticul de mătase din vârful pomului. Biletul de participare la licitație era vândut când băieții își invitau rudele și prietenii, cinstindu-i cu o înghițitură de vin de Kerwei. Duminică dimineața avea loc slujba religioasă la biserică, iar după amiaza întregul sat se aduna la Căminul Cultural. La licitarea buchetului de rozmarin se făceau trei strigări. Licităția a fost transpusă în versuri, de către un student în 1922, dar poezia s-a pierdut în timp. Cel care cumpăra buchetul era al doilea băiat din „Societatea de Kerwei”. Ordinea dansurilor care se desfășurau în sala căminului era următoarea: dans popular, vals, polcă. Societatea de Kerwei se destrăma după sărbătorirea Kerweiului mic. Ulterior Kerweiul s-a mutat în ultima săptămână din luna august.

Kerweiul era sărbătoarea întregului sat, care în această perioadă strălucea de curățenie. Festivitățile erau bine organizate, coordonate ireproșabil, ținuta participanților era impecabilă și satul era dominat de poftă de viață. Munca era reluată cu mai mult optimism după această importantă sărbătoare.